

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีวิจัยแบบเชิงคุณภาพ ใช้การวิจัยภาคสนามในพื้นที่ในชุมชนบางไส้ไก่ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร การสังเกต การสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ

แหล่งข้อมูล / ผู้ให้ข้อมูล

แหล่งข้อมูล/กลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำแนกได้ 3 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ใช้ในการศึกษาภาคสนาม เพื่อศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนบางไส้ไก่ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้การศึกษาสังเกต และสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มผู้ทรงภูมิปัญญาทั้งสิ้น 6 คนรวมภูมิปัญญาท้องถิ่น 6 ภูมิปัญญา ซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนบางไส้ไก่ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร มีรายละเอียดดังนี้

1. ผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้มาจากการศึกษาบริบทชุมชนในชุมชนบางไส้ไก่ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร การสอบถามจากผู้นำชุมชน สถานศึกษาที่นำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน ในชุมชนบางไส้ไก่ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร จากการศึกษาเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น และนำมาสรุปตามลักษณะของภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกภูมิปัญญาท้องถิ่น ดังนี้

1.1 เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ และมีประสบการณ์ในเรื่องนั้นๆ นำความรู้มาใช้ในการดำรงชีพ หรืออาจถ่ายทอดความรู้ความสามารถและประสบการณ์เหล่านั้นให้ชนรุ่นหลังสืบทอดต่อมา

1.2 เป็นผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดความรู้ความสามารถและประสบการณ์จากบรรพบุรุษ และ/หรือมีการพัฒนาต่อยอดภูมิปัญญาเหล่านั้นในการเลี้ยงชีพและสามารถถ่ายทอดความรู้ความสามารถและประสบการณ์ให้กับบุคคลอื่นที่สนใจอย่างต่อเนื่อง

กลุ่มที่ 2 ใช้ในการศึกษาเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนบางไส้ไก่ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร เพื่อนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา โดยการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มประกอบด้วย ผู้บริหารท้องถิ่น ผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษานิเทศก์เขตพื้นที่การศึกษา ครู ผู้นำชุมชน และผู้ที่เกี่ยวข้อง จำนวน 9 คน โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือก คือ ต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ เคยมีประสบการณ์เกี่ยวข้องในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษาในสถานศึกษา

เครื่องมือและเทคนิควิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือและเทคนิคที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลมีดังนี้

1. **แบบสัมภาษณ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น** : แนวคำถามสำหรับใช้ในการสัมภาษณ์ โดยมีประเด็นเนื้อหาเกี่ยวกับ ประวัติ กระบวนการเรียนรู้และสั่งสมประสบการณ์ กรรมวิธีในการผลิตผลิตภัณฑ์ การถ่ายทอดและอื่นๆ ของภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนบางไส้ไก่ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร

2. **แนวคำถามสำหรับใช้ในการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ** โดยมีประเด็นเนื้อหาเกี่ยวกับแนวทางในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษา ในชุมชนบางไส้ไก่ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร

การพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร แนวคิด เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน แล้วนำมาสร้างเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย กำหนดขอบข่ายนิยามของตัวแปร แล้วร่าง แนวคำถามที่ใช้ในการสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์ให้สอดคล้อง และครอบคลุมกับนิยามของตัวแปร

3.2 การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่านพิจารณาความตรงเชิงเนื้อหา ความเหมาะสม ความชัดเจนเกี่ยวกับภาษา และปรับปรุงแก้ไขให้มีความสมบูรณ์ก่อนนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลจริง

3.3 จัดทำแนวคำถามที่ใช้ในการสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์

4. **เครื่องมือที่ใช้ในการบันทึกข้อมูล** ได้แก่ เครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายรูป สมุดบันทึกการปฏิบัติงานภาคสนาม เป็นต้น

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามโดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติ กระบวนการเรียนรู้และสั่งสมประสบการณ์ กรรมวิธีในการผลิตผลิตภัณฑ์ การถ่ายทอดและอื่นๆ ของภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนบางไส้ไก่ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร โดยดำเนินการตั้งแต่เดือน กันยายน – ตุลาคม 2563

ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ดำเนินการดังนี้

1.1 นัดหมายวัน เวลา และสถานที่เพื่อดำเนินการสัมภาษณ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ตามแนวคำถามที่ได้จัดส่งให้ล่วงหน้า

1.2 ชี้แจงถึง เป้าหมาย วัตถุประสงค์ ประโยชน์ที่ทุกฝ่ายจะได้รับจากการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ พร้อมทั้งแจ้งแนวทางในการสัมภาษณ์

1.3 ดำเนินการสัมภาษณ์ตามแนวคำถามที่กำหนดไว้ ตามวัน และสถานที่ในการสัมภาษณ์ ตามที่กำหนดไว้

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ในวันจันทร์ที่ 22 กุมภาพันธ์ 2564 ณ ห้องประชุมคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี อาคาร 2 ชั้น 13 โดยการจัดสนทนากลุ่มเพื่อหาแนวทางในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษา ในชุมชนบางไส้ไก่ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ศิษยานุศิษย์เขตพื้นที่การศึกษา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ครู/อาจารย์ จำนวน 9 คน มีรายละเอียด ดังนี้

ขั้นตอนการประชุมสนทนากลุ่ม ดำเนินการดังนี้

2.1 ประชุมเตรียมความพร้อม เอกสาร วัสดุอุปกรณ์ที่เป็นองค์ประกอบของการสนทนากลุ่มให้พร้อม ได้แก่ ผู้ดำเนินการสนทนา ผู้จัดบันทึกการสนทนากลุ่ม เครื่องบันทึกภาพและเสียง เป็นต้น

2.2 ชี้แจงให้ผู้เข้าร่วมประชุมสนทนากลุ่มได้รับทราบ เป้าหมาย วัตถุประสงค์ ประโยชน์ที่ทุกฝ่ายจะได้รับจากการสนทนากลุ่ม พร้อมทั้งแจ้งแนวทางในการสนทนากลุ่ม

2.3 ดำเนินการสนทนากลุ่มตามแนวคำถามในการสนทนากลุ่มตามวัน และสถานที่ในการสนทนากลุ่มตามที่กำหนดไว้

การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล โดยการตรวจสอบแบบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) เป็นการตรวจสอบข้อมูลได้จากเวลา สถานที่และบุคคล กรณีที่ข้อมูลมีความขัดแย้งกันก็จะกลับไปสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลอีกครั้งโดยเปลี่ยนเวลา สถานที่ บุคคลต่างกันเพื่อยืนยันว่าได้ข้อมูลเหมือนเดิมหรือไม่ และตรวจสอบแบบสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) โดยใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การใช้การสังเกตและการสนทนากลุ่ม และจากเอกสารที่เกี่ยวข้องควบคู่กัน

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้ ความถี่ ร้อยละ
2. ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) สรุปผลการวิเคราะห์จำแนกเป็นหมวดหมู่เพื่อมุ่งตอบประเด็นคำถาม